

[Legal Act of Ukraine] (2014). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

[Legal Act of Ukraine] (2014). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/597-2014-п>

[Legal Act of Ukraine] (2015). <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/248409199>

[Legal Act of Ukraine] (2015). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0673-15?lang=ru>

[Legal Act of Ukraine] (2015). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>

[Legal Act of Ukraine] (2017). <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

[Legal Act of Ukraine]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

Levchenko, O. et al. "The impact of higher education on national economic and social development: Comparative analysis". *Journal of Applied Economic Sciences*, vol. XII, no. 3 (2017): 850-862.

Levchenko, O., Kuzmenko, H., and Tsarenko, I. "The role of universities in forming the innovation ecosystem". *Innovative Economics and Management*, vol. 5, no. 2 (2018): 10-16.

Lukianenko, D. H. et al. *Konkurentni modeli upravlinnia yakistiu vyshchoi osvity u XXI stolitti* [Competitive Models of Quality Management in Higher Education in the 21st Century]. Kyiv: KNEU, 2019.

"Proekt «Polozhennia pro doslidnytskyi universytet»" [Project "Regulations on a research university"]. <https://mon.gov.ua/citizens/zv%E2%80%99yazki-z-gromadskisty/konsultaciyi-z-gromadskisty/gromadske-obgovorennya-2016.html>

Rudenko, S. et al. "Management Features of International Educational Projects Between Universities of Poland and Ukraine". *Naukovyi visnyk Natsionalnoho hirnychoho universytetu*, no. 2 (2018): 142-147.

Sytynskyi, M. V. *Stratehichne upravlinnia rozvytkom doslidnytskykh universytetiv* [Strategic management of the development of research universities]. Kyiv: Lira-K, 2018.

УДК 378.1:331.5
JEL: I23; I28

ВИЩА ОСВІТА УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ МОДЕРНІЗАЦІЇ

©2019 АНТОНЮК В. П.

УДК 378.1:331.5
JEL: I23; I28

Антонюк В. П. Вища освіта України на шляху модернізації

Метою статті є аналіз сучасних тенденцій розвитку та реформування системи вищої освіти України та визначення шляхів її модернізації. Здійснено аналіз динаміки підготовки кадрів у системі вищої освіти, виявлено негативні тенденції зменшення обсягу підготовки фахівців, деформації структури підготовки за освітніми рівнями, зниження якості освіти та її недостатню відповідність потребам сучасної економіки. Проаналізовано причини даних тенденцій, у тому числі погіршення фінансового забезпечення вищої школи. Систематизовано прогресивні зрушення в діяльності вищої школи, які започатковані останніми роками урядом. Обґрунтовано пропозиції щодо напрямків забезпечення подальшого розвитку та модернізації вищої освіти для нагромадження людського капіталу.

Ключові слова: підготовка кадрів, вища освіта, людський капітал, фінансування освіти, модернізація вищої освіти.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-4-198-204>

Табл.: 3. **Бібл.:** 15.

Антонюк Валентина Полікарпівна – доктор економічних наук, професор, головний науковий співробітник відділу економічних проблем соціальної політики, Інститут економіки промисловості НАН України (вул. Марії Капніст, 2, Київ, 03057, Україна)

E-mail: antonukvp@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-2100-7343>

УДК 378.1:331.5
JEL: I23; I28

UDC 378.1:331.5
JEL: I23; I28

Антонюк В. П. Высшее образование в Украине на пути модернизации
Целью данной статьи является анализ современных тенденций развития и реформирования системы высшего образования Украины и определение путей его модернизации. Изложен анализ динамики подготовки кадров в системе высшего образования, обнаружены негативные тенденции сокращения объема подготовки специалистов, деформации структуры подготовки по образовательным уровням, снижение качества образования и его недостаточное соответствие потребностям экономики. Сделан анализ причин данных тенденций, включая ухудшение финансового обеспечения высшей школы. Системно изложены прогрессивные сдвиги в организации деятельности высшего образования, которые осуществляет в последние годы правительство. Обоснованы предложения по направлениям дальнейшего развития и модернизации высшего образования для накопления человеческого капитала.

Ключевые слова: подготовка кадров, высшее образование, человеческий капитал, финансирование образования, модернизация высшего образования.

Табл.: 3. **Библ.:** 15.

Антонюк Валентина Поликарповна – доктор экономических наук, профессор, главный научный сотрудник отдела экономических проблем социальной политики, Институт экономики промышленности НАН Украины (ул. Марии Капнист, 2, Киев, 03057, Украина)

E-mail: antonukvp@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-2100-7343>

Antoniuk V. P. The Higher Education in Ukraine on its Way Towards Modernization

The article is aimed at analyzing modern tendencies of development and reforming of higher education system of Ukraine and determining ways of its modernization. The analysis of dynamics of personnel training in the system of higher education is described, negative tendencies of reduction in the volumes of specialists training, deformation of the training structure on the educational levels, decrease of quality of education and its insufficient compliance with the needs of the economy are discovered. An analysis of the reasons of these tendencies, including worsening of financial support of higher school, is conducted. The progressive shifts in the organization of higher education activities carried out by the government in recent years are systematically discoursed. Proposals as to directions of further development and modernization of higher education for accumulation of human capital are substantiated.

Keywords: personnel training, higher education, human capital, education financing, modernization of higher education.

Tabl.: 3. **Bibl.:** 15.

Antoniuk Valentyna P. – D. Sc. (Economics), Professor, Chief Research Scientist of the Department for Economic Problems of Social Policy, Institute of Industrial Economics of NAS of Ukraine (2 Marii Kapnist Str., Kyiv, 03057, Ukraine)

E-mail: antonukvp@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-2100-7343>

На сучасному етапі Україна прагне долучитися до європейського шляху розвитку, в основі якого лежить економіка знань. На цьому шляху успішність поступального руху держави все більше визначається нагромадженням людського капіталу, для формування якого вирішальне значення має вища освіта. Україна належить до країн з високим рівнем освіти населення, і саме завдяки цьому чиннику вона має високий рейтинг в Індексі людського розвитку. Водночас досягнення України в освітній сфері поступово втрачаються на терені активних процесів розвитку та модернізації галузі знань у більшості високо- і середньорозвинених країн світу.

Проблеми вищої освіти завжди знаходилися в полі зору дослідників. Останніми роками вийшло багато публікацій, присвячених проблемам розвитку та реформування вищої освіти. Колективна монографія науково-дослідних інститутів національних академії педагогічних та правових наук [1] присвячена комплексному дослідженню соціально-економічних і політико-правових проблем вищої школи в Україні і порівнянні з її розвитком в інших країнах. Аналогічні аспекти висвітлюються в багатьох статтях з обґрунтуванням необхідності реформування освітнього процесу у вищій школі [2; 3]. Монографія, що підготовлена фахівцями КНЕУ, присвячена новим формам організації ЗВО – дослідницьким університетам [4], формування яких є актуальним для України. Слід також вказати на аналітичну записку з проблем розвитку вищої освіти в Україні, підготовлену в Національному інституті стратегічних досліджень [5], де аналізуються проблеми розвитку освіти в контексті глобальних тенденцій.

Проте, незважаючи на наявність багатьох публікацій, дослідження стану і проблем вищої освіти та перспектив її модернізації не вичерпано.

Мета статті – аналіз сучасних тенденцій розвитку та реформування системи вищої освіти України та визначення шляхів її модернізації.

Сучасний стан вищої освіти у світі характеризується динамічними процесами розвитку та залученням до освітнього процесу все більшої кількості населення, не лише молоді, але й осіб старшого віку та вихідців із інших країн. Це обумовлено новими стратегіями розвитку передових країн, в основі яких лежать інновації, інформація, креативність та інклюзивність. Тому значна увага приділяється саме вищій освіті, яка формує інтелектуальні, культурні та творчі здібності людини. Так, у комюніке ініціативи «Інноваційного Союзу» (жовтень 2010 р.) зазначено: «Нам потрібно більше університетів світового класу, підвищення рівня навчання і залучення талантів з-за кордону» [6]. У постіндустріальному суспільстві вища освіта стає соціальним стандартом, який забезпечує людині можливість гідної зайнятості, прийнятних доходів і значного соціального статусу. Тому частка населення з вищою освітою у світі неухильно зростає.

Україна хоч і має розвинену систему вищої освіти, однак за часткою осіб з вищою освітою не входить до числа беззастережних лідерів, відзначає А. Іщенко [5]. Проведені у 2013 р. дослідження серед країн ОЕСР показують, що у складі населення найвищу частку осіб з вищою освітою мають Канада (51%), Ізраїль (46%), Японія (45%), США (42%), Нова Зеландія (41%), Південна Корея (40%). У високорозвинених країнах ЄС вона коливається в межах 35–40% [7]. В Україні дані щодо освітнього рівня населення відсутні, за приблизними оцінками відповідний показник може становити близько 35%. Отже, збільшення чисельності населення з вищою освітою є актуальним завданням.

Аналіз освітнього рівня зробимо на прикладі економічно активного населення (ЕАН) (табл. 1). В Україні відбувається зменшення чисельності економічно активного населення в цілому, що обумовлено демографічними й міграційними процесами та зниженням рівня економічної активності: у 2014 р. серед населення віком 15–70 років він становив 62,4%, у 2017 р. – 62% [8, с. 45; 9, с. 44].

Дані табл. 1 свідчать, що *чисельність ЕАН всього за три роки (2014–2017) зменшилася на 2066,5 тис. осіб, або більше, ніж на 10%*. При цьому чисельність зайнятих скоротилася більшою мірою, ніж безробітних. Відбулося зменшення чисельності ЕАН і зайнятих в усіх групах за рівнем освіти: серед осіб з повною вищою освітою – майже на 6%, серед осіб з базовою і неповною вищою освітою – на 13%.

Частка осіб з вищою освітою в складі ЕАН зростає несуттєво – на 0,9 відсоткових пункти, однак при цьому їх частка у складі безробітних зросла більш динамічно – на 1,2 в. п. Це вказує на кількісні та якісні проблеми підготовки кадрів у системі вищої освіти. Аналіз статистичних даних показує, що в Україні скорочуються обсяги професійної підготовки у ВНЗ (табл. 2).

Порівняно з 1990 р. підготовка молодших фахівців знизилася майже в чотири рази, а порівняно з 2010 р. – на 45%. Це обумовлено зменшенням на половину чисельності ЗВО I–II рівнів акредитації та майже в чотири рази кількості студентів, що навчаються у них. У ЗВО III–IV рівнів акредитації спостерігалася динамічне зростання підготовки фахівців з 1990 по 2010 рр., а потім їх неухильне зменшення. Порівняно з 1990 р. підготовка фахівців з вищою освітою зросла у 2,6 разу, а порівняно з 2010 р. – знизилася на 34%.

У розрахунку на 10 тис. населення загальна кількість студентів у ЗВО усіх рівнів була такою: 1990 р. – 315 осіб, співвідношення між рівнями підготовки (на 100 осіб) було 46 : 54, тобто майже половина на половину; 2010 р. – 535 осіб, співвідношення складало 15 : 85; 2017 р. – 376 осіб, співвідношення між рівнями підготовки – 16 : 84. Отже, чисельність студентів на 10 тис. населення у 2017 р. перевищила рівень 1990 р.

Динаміка економічно активного населення (ЕАН) за освітніми рівнями

Показник	Економічно активне населення у віці 15–70 років, тис. осіб, 2014 р.			Економічно активне населення у віці 15–70 років, тис. осіб, 2017 р.			Динаміка, % до 2014 р.		
	Усього	Зайняті	Безробітні	Усього	Зайняті	Безробітні	Усі економічно активні	Зайняті	Безробітні
Усе ЕАН населення	19920,9	18073,3	1847,6	17 854,4	16 156,4	1 698,0	89,6	89,4	91,9
З них мають вищу освіту, у % до ЕАН:	10365,4	9526,6	838,8	9450,3	8659,4	790,9	91,2	90,9	94,3
повна вища	6 138,1	5 661,7	476,4	5 784,4	5 332,6	451,8	94,2	94,2	94,8
базова вища	230,1	192,7	37,4	199,0	171,8	27,2	86,5	89,2	72,7
неповна вища	3 997,2	3 672,2	325,0	3 466,9	3 155,0	311,9	86,7	85,9	96,0

Джерело: складено за [8, с. 57; 9, с. 53].

Таблиця 2

Динаміка основних показників діяльності системи вищої освіти за період з 1990 по 2017 рр.

Навчальний рік	Кількість ВНЗ, од.	Чисельність студентів, тис. осіб	Кількість студентів на 10000 населення	Випущено фахівців, тис. осіб
ЗВО I–II рівнів акредитації				
1990/91	742	754,0	145,2	228,7
2010/11	505	361,5	79,0	111,0
2017/18	372	208,6	49,2	61,2
У % до 1990 р.	50,1	27,7	33,9	26,8
У % до 2010 р.	64,7	57,7	62,3	55,1
ЗВО III–IV рівнів акредитації				
1990/91	149	881,3	169,7	136,9
2010/11	349	2129,8	465	543,7
2017/18	289	1330,0	313,8	359,9
У % до 1990 р.	194,0	150,9	184,9	262,9
У % до 2000 р.	82,2	62,4	67,5	66,2

Джерело: складено за [10].

лише на 20%, а відносно 2010 р. зменшилася на 30%. Відбулася суттєва деформація структури підготовки кадрів у бік підготовки спеціалістів з базовою та повною вищою освітою. Однак реальному сектору економіки сьогодні найбільше не вистачає кваліфікованих робітничих кадрів та компетентних фахівців середньої ланки.

Має місце проблема з якістю підготовки фахівців та її відповідності потребам економіки. Роботодавці не задоволені якістю знань та навичок випускників навчальних закладів. Проведене опитування на понад 700 підприємствах економістами Світового банку показало, що більше 60% роботодавців не задоволені рівнем кваліфікації, при цьому 70% не задоволені практичними навичками, а 55% – рівнем та актуальністю знань і умінь [11]. Невідповідність обсягів,

структури та якості підготовки фахівців обумовлює збільшення чисельності осіб з вищою освітою серед безробітних. Якщо у 2010 р. у складі безробітних частка осіб з повною і базовою вищою освітою складала 23,7% (у 2000 р. вона була 14,3%), то у 2017 р. – майже третину – 28,8% [9, с. 53].

Соціологічні опитування щодо проблем вищої освіти в Україні, проведені у кінці 2016 р. Фондом «Демократичні ініціативи», показали, що населення найбільш серйозними проблемами української вищої освіти вважає: корумпованість викладацького складу ЗВО (відзначило 37% респондентів), невизнання дипломів українських ЗВО в інших країнах світу (34%), невідповідність викладання вимогам ринку праці (32%) та слабку матеріально-технічну

база вищів (32%) [12]. Усі проблеми вищої освіти виникли впродовж останніх десятиліть внаслідок недостатнього фінансування ВНЗ, відірваності освітньої системи від реального сектора економіки, занепаду науки вищої школи, слабких модернізаційних процесів у освітній галузі та значної ізоляції вищої школи України від світового освітнього простору.

Обсяги фінансування освіти в поточних цінах хоч і зростають, однак у реальному виразі, з урахуванням індексу цін, вони зменшуються, при цьому скорочувалася їх частка у ВВП (табл. 3). Так, у 2014 р. загальні витрати на освіту склали 7,62% від ВВП, у 2016 р. – 5,87% і лише у 2017 р. їх частка зросла до 6,13%.

зростання бюджетів університетів, що обумовлено як техніко-технологічною модернізацією навчального процесу, впровадженням інформаційних технологій, так і зростанням масовості вищої освіти.

Середні витрати у фактичних цінах на одного студента зросли у 1,5 разу – з 23,9 тис. грн у 2014 р. до 35,3 тис. у 2017 р. Однак розрахунки показують, що у цінах 2014 р. вони знижувалися впродовж усіх років і у 2017 р. склали 76% від рівня 2014 р. Низький рівень фінансового забезпечення ЗВО підриває економічну основу їх функціонування. На сучасному етапі держава, збільшуючи фінансування освітньої галузі, в основному спрямовує його в середню освіту, що є важливим, однак вища школа при цьому залишається в гіршому становищі. Це суперечить загальносвітовій

Таблиця 3

Динаміка фінансування освіти у 2014–2017 рр.

Показник	Рік				±/– до 2014 р.
	2014	2015	2016	2017	
Загальні витрати на освіту, млн грн у поточних цінах	109520,9	127120,9	139970,5	182980,3	73459,4, або 67,1%
Загальні витрати, % до ВВП	6,90	6,39	5,87	6,13	-0,77
Розподіл загальних витрат, %:	100	100	100	100	
– державні;	85,1	83,5	85,4	88,3	3,3
– приватні компанії;	0,8	0,7	0,7	0,6	-0,2
– домогосподарства	14,1	15,8	13,9	11,1	-3,0
Витрати на вищу освіту, млн грн	40303,7	46780,5	50109,4	54266,7	13963, або 34,6%
Частка витрат на вищу освіту, %	36,8	36,8	35,8	29,7	-7,1
Середні витрати на одного студента, грн. у фактичних цінах	23859	29142	31580	35271	11412, або 48%
Середні витрати на одного студента, грн у цінах 2014 р.	23859	19598	18642	18200	-5659, або -23,7%

Джерело: складено за [13].

Дані табл. 3 свідчать, що загальні витрати на освіту у фактичних цінах зросли за 4 роки на 67%. Позитивним є більш динамічне зростання видатків на освіту у 2017 р. (на 31%) та у 2018 р. на 15% – до 210 млрд грн. Фінансування освіти в основному здійснюється за рахунок держави, її частка в загальних витратах зростає і перевищила 88%. Частка витрат домогосподарств зменшується і складає 11%, а бізнес вкладає в освіту мізерні кошти (0,6%).

Негативною тенденцією є те, що зменшується частка витрат на вищу освіту в загальному їх обсязі: у 2014 р. – 36,8%, у 2017 р. – 29,7%. Саме ці витрати формують якісний людський капітал, забезпечують підготовку висококваліфікованих кадрів, тому в умовах становлення економіки знань витрати на цей сегмент освітньої діяльності має зростати більш динамічно. Особливо це важливо для України, де ЗВО мають застарілу матеріально-технічну навчальну базу. Загальною світовою тенденцією є динамічне

тенденції зростання бюджетів вищих навчальних закладів.

На сучасному етапі у світі здійснюються інтенсивні реформи у сфері вищої освіти, які стосуються: децентралізації й демократизації управління вищими навчальними закладами під контролем громадськості; розширення їх автономії; застосування нових технологій і методів навчання; поширення ринкових моделей організації, управління та фінансування вищої освіти. Україна на сучасному етапі також намагається здійснювати реформи в цій сфері. У 2014 р. прийнято новий Закон України «Про вищу освіту», в основі якого лежить концепція академічної, фінансової, організаційної університетської автономії. В останні декілька років відбуваються позитивні зрушення в системі освіти взагалі, у тому числі у сфері вищої освіти, що створює інституційні умови для подолання проблем у формуванні

людського капіталу. Міністерство освіти і науки започаткувало низку заходів, спрямованих на розвиток і підвищення якості професійної освіти, наближення підготовки кадрів до реальних потреб ринку праці. Основні зрушення, які були у 2018 р. і плануються на 2019 р., є такими [14; 15]:

1) відбувається становлення Національної системи кваліфікацій, яка посилить зв'язок між ринком праці та освітою. Затверджено склад Національного агентства кваліфікацій (НАК), діяльність якого дозволить створити механізм для визнання неформальної та інформальної освіти, присвоєння на підставі цього часткових професійних кваліфікацій, спрощення процесу взаємного визнання професійних кваліфікацій між Україною, ЄС та іншими країнами;

2) здійснено реальні кроки щодо забезпечення взаємодії професійної освіти з бізнесом і моніторингу затребуваних на ринку праці професій. Створено робочу групу із залученням роботодавців для оцінки потреби економіки в конкретних професіях та напрямках підготовки, інформація якої буде сприяти вдосконаленню якості та структури підготовки фахівців;

3) розпочалося створення в університетах центрів колективного користування обладнанням – просторів, куди науковці зможуть приїхати та провести потрібні заміри для своїх досліджень на найсучаснішому обладнанні. Уже створено 8 таких центрів, які почнуть активну роботу у 2019 р. Впродовж року буде створено ще 4 таких центри;

4) розробляється нормативно-правова основа для запровадження дуальної освіти в Україні в професійно-технічних і закладах вищої освіти, при якій певну частину часу учні та студенти мають отримувати знання в аудиторіях, а частину – на виробництві чи підприємстві;

5) створюються умови для розвитку науки в університетах. У 2019 р. заплановано спрямувати на впровадження базового фінансування науки в університетах 100 млн грн, що допоможе їм будувати довгострокову дослідницьку політику;

6) здійснюється робота з удосконалення законодавства про вищу освіту. Розроблено на винесено на обговорення проект закону «Про внесення змін та доповнень до ЗУ «Про вищу освіту» (щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти)». Законопроект передбачає підвищення якості вищої освіти та конкурентоспроможності ЗВО;

7) формується правова основа для впровадження освіти впродовж життя, розроблено проект закону «Про освіту дорослих», який має встановити чіткі умови визнання неформальної та інформальної освіти, врахувати ідеї дуальної освіти, надати відкрите і прозоре бачення безперервної освіти в Україні;

8) відповідно до схваленої КМУ «Концепції розвитку громадянської освіти в Україні» розроблено проект Стратегії розвитку громадянської освіти на період до 2022 року, яка спрямована на створення

сприятливих умов для формування та розвитку громадянських компетенцій людини на всіх рівнях освіти, що дасть змогу громадянам краще розуміти та реалізовувати свої права в умовах демократії, більш відповідально ставитись до своїх прав та громадянських обов'язків.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного дослідження можна зробити висновок, що в системі вищої освіти України нагромадилися значні проблеми, які не сприяють розвитку людського капіталу. Водночас останніми роками урядом започатковано прогресивні реформи, які створюють кращі умови для розвитку освітньої галузі та кадрового забезпечення країни.

Однак вища освіта не є ізольованою від економіки, вона розвивається відповідно до потреби реального сектора виробництва в інтелектуальному та людському капіталі. В Україні відбуваються процеси деіндустріалізації, які супроводжуються згорненням промислового виробництва, зниженням його технологічного рівня. Внаслідок цього зменшується потреба у висококваліфікованій робочій силі та зростає попит на робочу силу низької кваліфікації, що обумовлює зменшення потреби у фахівцях з вишівськими дипломами. З одного боку, зменшення потреби в підготовці висококваліфікованих кадрів призводить до занепаду системи вищої та професійно-технічної освіти. З іншого ж боку, при її збереженні та підготовці кадрів в умовах недостатності високотехнологічних робочих місць зростає міграція значної частки найбільш мобільної та професійно підготовленої робочої сили в інші країни. Саме такий сценарій розвитку спостерігається на сучасному етапі в Україні, яка здійснює все більший обсяг експорту людського капіталу в інші країни (Росію, Польщу, інші країни ЄС), створюючи для них додаткові чинники економічного зростання.

Тому для подальшого розвитку системи вищої освіти необхідно вирішення таких нагальних завдань:

- ✦ розробка та реалізація нової промислової політики, спрямованої на відродження та інноваційний розвиток промисловості, що є основою формування потреби у висококваліфікованих фахівцях;
- ✦ стимулювання динамічного розвитку інформаційних і креативних секторів економіки, основним ресурсом зростання яких є людський та інтелектуальний капітал;
- ✦ підвищення рівня фінансового забезпечення вищої освіти шляхом диверсифікації джерел фінансування, збільшення коштів бізнесу та громадських організацій, створення доступної для населення системи кредитування вищого навчання;
- ✦ підвищення якості професійної освіти шляхом запровадження сучасних технологій навчання та контролю знань, забезпечення

- оптимального поєднання теоретичної, практичної та наукової складових навчального процесу, поширення дуальної освіти;
- ✦ модернізація освітньої системи України та забезпечення її інтеграції у світовий освітній простір, підвищення якості вищої освіти та професійної підготовки шляхом запровадження європейських освітніх практик і стандартів та отримання права на видачу дипломів європейського зразка;
 - ✦ забезпечення кращої відповідності потребам ринку праці професійної підготовки кадрів змістовно та за переліком професій шляхом організації більш тісної співпраці між ЗВО, підприємствами та Державною службою зайнятості – у формуванні навчальних планів, освітньо-кваліфікаційних характеристик, вимог до компетентнісних рівнів, організації виробничої практики, профорієнтаційної роботи та ін.;
 - ✦ створення системи різноманітних навчальних програм для дорослих, розробка ефективних механізмів активного їх залучення до навчання і на цій основі формування системи навчання впродовж усього життя;
 - ✦ відновлення потенціалу науково-дослідницького сектора університетів шляхом збільшення фінансування, забезпечення активного залучення до наукової діяльності студентів, посилення міжнародної співпраці у сфері наукових досліджень, забезпечення активної співпраці вчених університетів з реальним сектором економіки;
 - ✦ створення інституційних умови для зменшення освітньої міграції молоді з України та збільшення залучення для навчання іноземних студентів. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Жилияєв І. Б., Ковтунець В. В., Сьомкін М. В. Вища освіта України: стан та проблеми. Київ : Науково-дослідний інститут інформатики і права Національної академії правових наук України, Інститут вищої освіти Національної академії педагогічних наук України, 2015. 96 с.
2. Вальдшмідт І. М., Гайдей М. О. Основні проблеми системи вищої освіти в Україні та шляхи її модернізації. *Економіка та держава*. 2014. № 6. С. 152–155.
3. Квіт С. Реформування вищої освіти в Україні. Дзеркало тижня. 2017. Вип. 39. 21–27 жовтня. URL: https://dt.ua/EDUCATION/reformuvannya-vischoyi-osviti-v-ukrayini-257581_.html
4. Дослідницькі університети: світовий досвід та перспективи розвитку в Україні : монографія / А. Ф. Павленко, Л. Л. Антоноук, Н. В. Василькова та ін. Київ : КНЕУ, 2014. 550 с.
5. Іщенко А. Ю. Глобальні тенденції і проблеми розвитку освіти: наслідки для України : аналітична записка. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1537/>

6. ЄС планує збільшити відсоток осіб з вищою освітою – яким чином? URL: <http://www.euroosvita.net/prog/print.php/prog/print.php?id=1367&category>

7. The Most Educated Countries in the World. 21.09.2013. URL: <http://www.edu-active.com/news/2013/sep/21/most-educated-countries-wg2orld.html>

8. Економічна активність населення 2014 : статистичний збірник / Державна служба статистики України. Київ, 2015. 207 с.

9. Економічна активність населення 2017 : статистичний збірник / Державна служба статистики України. Київ, 2018. 205 с.

10. Заклади вищої освіти (1990–2017) : статистична інформація. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/osv_rik/osv_u/vuz_u.html

11. The World Bank – STEP. URL: <http://documents.worldbank.org/curated/en/516741468178736065/STEPskills-measurement-surveys-innovative-tools-for-assessing-skills>

12. Вища освіта в умовах реформи: зміни громадської думки / Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва. URL: https://dif.org.ua/article/vishcha-osvita-v-umovakh-reformi-zmini-gromadskoi-dumki_2016

13. Національні рахунки освіти в Україні : статистичний бюлетень. URL: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_nro_bl.htm

14. МОН розповіло про 10 основних здобутків упродовж 2018 року. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-rozpovilo-pro-10-osnovnih-zdobutkiv-uprodovzh-2018-go-rik-buv-skladnim-ale-duzhe-produktivnim>

15. Більші можливості від школи та закладів профосвіти до вишів і наукових установ – МОН визначило 10 пріоритетів на 2019 рік. URL: <https://mon.gov.ua/ua/search?key=ПрБільші%20можливості%20від%20школи%20та%20закладів%20профосвіти%20до%20вишів%20і%20наукових%20установ%20>

REFERENCES

“Bilshi mozhlyvosti vid shkoly ta zakladiv profosvity do vyshiv i naukovykh ustanov - MON vyznachylo 10 prioritytetiv na 2019 rik” [Greater opportunities from schools and institutions of professional education to universities and research institutions – MES identified 10 priorities for 2019]. <https://mon.gov.ua/ua/search?key=ПрБільші%20можливості%20від%20школи%20та%20закладів%20профосвіти%20до%20вишів%20і%20наукових%20установ%20>

Ekonomichna aktyvnist naseleennia 2014 : statystychnyi zbirnyk [Economic activity of the population in 2014: statistical collection]. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2015.

Ekonomichna aktyvnist naseleennia 2017 : statystychnyi zbirnyk [Economic activity of the population in 2017: statistical collection]. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2018.

Ishchenko, A. Yu. “Hlobalni tendentsii i problemy rozvytku osvity: naslidky dlia Ukrainy : analitichna zapyska” [Global Trends and Problems of Education Development: Implications for Ukraine: An Analytical Note]. <http://www.niss.gov.ua/articles/1537/>

Kvit, S. “Reformuvannya vyshchoi osvity v Ukraini” [Reform of Higher Education in Ukraine]. Dzerkalo tyzhnia. 2017. https://dt.ua/EDUCATION/reformuvannya-vischoyi-osviti-v-ukrayini-257581_.html

“MON rozpovilo pro 10 osnovnykh zdobutkiv uprodovzh 2018 roku” [The Ministry of Education and Science reported on

10 major achievements during 2018]. <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-rozpovilo-pro-10-osnovnih-zdobutkiv-uprodovzh-2018-go-rik-buv-skladnim-ale-duzhe-produktivnim>

"Natsionalni rakhunky osvity v Ukraini : statystychnyi biuleten" [National Accounts of Education in Ukraine: Statistical Bulletin]. https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_nro_bl.htm

Pavlenko, A. F. et al. *Doslidnytski universytety: svitovyi dosvid ta perspektyvy rozvytku v Ukraini* [Research Universities: Global Experience and Development Prospects in Ukraine]. Kyiv: KNEU, 2014.

"The World Bank – STEP". <http://documents.worldbank.org/curated/en/516741468178736065/STEPskills-measurement-surveys-innovative-tools-for-assessing-skills>

"The Most Educated Countries in the World. 21.09. 2013". <http://www.edu-active.com/news/2013/sep/21/most-educated-countries-wg2orld.html>

"Vyshcha osvita v umovakh reformy: zminy hromadskoi dumky" [Higher education in conditions of reform: changes in public opinion]. Fond «Demokratychni initsiatyvy» imeni Ilka

Kucheriva. https://dif.org.ua/article/vishcha-osvita-v-umovakh-reformi-zmini-gromadskoi-dumki_2016

Valdshmidt, I. M., and Haidei, M. O. "Osnovni problemy systemy vyshchoi osvity v Ukraini ta shliakhy yii modernizatsii" [The main problems of the system of higher education in Ukraine and the ways of its modernization]. *Ekonomika ta derzhava*, no. 6 (2014): 152-155.

"YeS planuie zbilshyty vidsotok osib z vyshchoiu osvitoiu – yakym chynom?" [EU plans to increase the percentage of people with higher education – how?]. <http://www.euroosvita.net/prog/print.php/prog/print.php?id=1367&category>

"Zaklady vyshchoi osvity (1990-2017) : statystychna informatsiia" [Higher Education Institutions (1990-2017): Statistical Information]. http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/osv_rik/osv_u/vuz_u.html

Zhyliiaiev, I. B., Kovtunets, V. V., and Syomkin, M. V. *Vyshcha osvita Ukrainy: stan ta problemy* [Higher education in Ukraine: state and problems]. Kyiv: Naukovo-doslidnyi instytut informatyky i prava Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy; Instytut vyshchoi osvity Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy, 2015.